

råderum var slet og ret uendeligt meget mindre end vi er vant til.

Langt de fleste borde var helt enkle, med tre eller fire ben tappet ind i en massiv bordplade, eller eventuelt konstrueret af simple bukke, som bordpladen blev lagt på. Egntlige borde kendes både firkantede og runde. Fra slotte, borge og andre velbeslåede boliger kendes virkeligt store, lange og tunge borde - de såkaldte *højborde* - med fornemt udskårne eller drejede ben, men de har været forbeholdt pengestærke mennesker. Den slags borde har formodentligt ofte været placeret på en lav opsats, så de fornemme brugere helt konkret var hævet over almindelige mennesker, og har under alle omstændigheder været alt for store til at finde plads i almindelige menneskers huse.

Belysningen i middelalderens hjem var generelt noget mangelfuld, set i forhold til moderne ønsker og behov. Ildsteder kunne levere et vist lys, men ikke tilstrækkeligt til at dække behovet (der dog har været væsentligt mindre end i dag - i almindelighed ophørte dagens aktiviteter med mørkets frembrud, i hvert fald i sommerhalvåret). Egntlige lyskilder - ud over dagslys - udgjordes af de ildelug

tende tællelys eller tranlamper, eller for mere velhavendes vedkommende af de velduftende, men også temmelig kostbare vokslys. Vokslys kunne placeres i hornlygter, der typisk var lavet af messing, og som var forsynet med en låge af tyndslæbet horn, som lyset kunne trænge ud igen nemt.

Hornlygterne var dog ret kostbare, og som regel blev lys blot stillet i stager - enten fremstillet af brændt ler i af og til temmelig grove udformninger, eller i smedjemsstager. Der kendes lystestager til både et enkelt og til flere lys, nogle gange ganske mange. Det mest udbredte synes at have været tre, fire eller fem lys, fordelt på fire arme og et spiger i midten til et særligt stort lys. Simple lysepiber, bestående af en enkelt holder der i den modsatte ende er formet som et søm, vinkelret på lyspiben, og som kunne bankes direkte ind i en træbjælke eller -væg, forekommer temmeligt ofte i fundmaterialet, og må have været meget udbredt. En rudimentær og vistnok ret udbredt lyskilde var en lille "gaffel" af jern, i hvilken en tynd, harpiksvædet fyrretræspind (den såkaldte *tyristik* eller *stikved*) kunne klemmes fast og antændes, og derved give lys en kort stund. Der findes endog billeder, hvor

man holder disse pinde i munden under arbejdet.

Hynder og puder forekommer, men generelt kun hos rige folk. Fremstillet af stof og stoppet med dun, fjer eller uld, kunne de give ekstra siddekomfort, og kunne dekoreres med broderier og kvaster i hjørnerne. Hynder kunne endvidere tjene som en slags ryglæn på bænke langs væggen. I stedet for egentlige hynder eller puder kunne bænke også være forsynet med tykke, flettede måtter af halm, der både isolerede og gav en blød og behagelig siddeflade, og gjorde bænken nogenlunde anvendelig som soveplads.

Egentlig, rendyrket pynt er stort set ukendt, men dog alligevel ikke helt. I langt de fleste tilfælde har hver eneste genstand i en bolig haft en praktisk funktion (hvilket naturligvis ikke udelukker at den blev dekoreret, og således også medvirkede til at udsmykke lokalet), og ejendele, hvis eneste formål var at være pæne at se på, var uhyre sjældne. Der gives dog enkelte, kuriøse undtagelser: således er der f.eks. bevaret en genstand, der vel bedst kan beskrives som en art "middelalderlig skifteramme": et træpanel, der ophænges på væggen, i hvilket er monteret en række pilgrimstegn af bly eller tin, sjældnere sølv. Pilgrims-tegn blev hjembragt fra fromme rejser til religiøse mål, der både kunne være de berømte fjerne steder som St. Jacob i Santiago de Compostella eller St. Thomas å Beckett i Canterbury, og mere ydmyge, lokale helligdomme nogle få dagsrejser væk. Pilgrimstegnene havde selvsagt en religiøs funktion, men var i mindst lige så høj grad et minde om rejsen (og et ydre tegn på egen fromhed); de er, så at sige, middelalderens svar på en gipsrundkirke med "hilsen fra Solskinsøen" malet på. Pilgrimstegn er velkendte fra fundmaterialet, og blev normalt syet fast på tøjet, eller i en hat. En decideret vægmontering

Vægspejle har været forbeholdt velhavere, og optræder på middelalderens billedkilder sjovt nok altid i sammenhæng med kvinder (!)

som denne er sjælden i fundmaterialet, men kan sådan set godt have været almindeligt udbredt.

Kun ganske få genstande blev altså decideret hængt op på væggen, men en hyppig undtagelse i mere velstående hjem er dog et spejl. Middelalderens mennesker

Når arbejdet krævede begge hænder var det jo praktisk at kunne holde lyskilden - tyristikken - i munden...

